

7. Ильичевец. 1955. 17 сентября. № 75
8. Ильичевец. 1955. 30 ноября. № 96
9. Мельник А. М. Житлова проблема як складова повсякденного життя робітників підприємств чорної металургії УРСР (1950–1960-і рр.) // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. Київ : «Видавництво «Гілея», 2018. Вип. 128 (1). С. 76-80.
10. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України). Ф. 582. Оп. 12. Спр. 360. Арк. 84.
11. ЦДАВО України. Ф. 582. Оп. 12. Спр. 364. Арк. 51.
12. ЦДАВО України. Ф. 582. Оп. 12. Спр. 433. Арк. 50.
13. ЦДАВО України. Ф. 582. Оп. 12. Спр. 2537. Арк. 35.
14. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 30. Спр. 2619. Арк. 220.
15. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 31. Спр. 193. Арк. 236.

УДК 94(477.62-2)''189/191''

Новікова С. В.

кандидат історичних наук, доцент кафедри історичних дисциплін

ПЕРША ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТНИКІВ МАРІУПОЛЯ

На межі XIX – XX ст. завдяки відкриттю нового морського порту, двох великих за мірками того часу металургійних заводів («Никополь» та «Русский Провиданс»), підведенню залізничних шляхів, Маріуполь швидко перетворився на великий промисловий центр Півдня Російської імперії. У місті лише за два десятиліття майже в два рази зросла чисельність населення, значна частина якого працювала на вищезгаданих підприємствах. Умови праці та життя робітників підприємств міста були нелегкими. Для захисту своїх інтересів вони почали створювати профспілкові організації. Першою з них можна вважати артіль стівадорів, що виникла на першому великому підприємстві міста – у морському порту.

Маріупольський морський порт, який почав діяти у 1889 р, був обладнаний усіма необхідними механізмами, які значно прискорювали і здешевлювали завантаження суден. У порту працювали два вагоноперекидачі, дві естакади, елеватор, гідравлічний кран, центральна гідравлічна станція. Встановлені парові споруди були розраховані на вантажообіг в 20 млн. пудів. Але вже до часу закінчення робіт вантажообіг нового порту істотно перевищив заплановані норми. Довелося терміново збільшити причальну лінію за допомогою побудови спеціальних дерев'яних пристаней уздовж молів. Але і після цього Маріупольський порт не в змозі був задовольнити вантажообіг, який в 1896 р. вдвічі перевищив його пропускну здатність [1].

Незважаючи на технічні вдосконалення, в порту повсюдно використовувалася праця вантажників, яка все одно залишалася значно дешевшою, ніж навантаження з використанням механізмів. Нелегке життя маріупольських портових вантажників було відображено в замітках, які публікувалися на сторінках газети «Приазовский край», що виходила в Ростові-на-Дону. Ось одна з них:

«Портовья свѣдѣнія. – На зимовку остались въ маріупольскомъ портѣ, по имѣющимъ у насъ свѣдѣніямъ, шесть пароходовъ пассажирскихъ, грузовыхъ же, въ томъ числѣ заграничныхъ, нынѣ въ портѣ находится тоже шесть и нѣкоторые изъ нихъ нагружаются пшеницей. Передъ окончаніемъ навигаціи въ маріупольскомъ портѣ въ настоящее время замѣчается сильная дѣятельность по нагрузкѣ паровыхъ судовъ и выгрузкѣ съ нихъ полученныхъ товаровъ, что служитъ, пока что, большою поддержкою маріупольскому чернорабочему люду, получающему «за сходку» 50 коп., а дѣлая обыкновенно, въ день три сходки – этотъ людь теперь зарабатываетъ по 1р. 50 коп. въ день. Пока-то, какъ видно, – благодать, но что-то скажетъ мѣстному чернорабочему люду, съ закрытіемъ навигаціи, а она уже такъ близко – холодная и, пожалуй, голодная зимушка?» [2].

Щоб захистити свої інтереси і зробити свою працю більш продуктивною, маріупольські портові вантажники в 1890-і рр. об'єдналися в артіль стівадорів (спотворене від «стівідор» – англ. Stevedore, ісп. Estivadore, estivar – укладати вантаж – морський термін – особа, яка займається навантаженням і розвантаженням суден в закордонних портах») [3].

Це була перша і офіційно затверджена професійна організація робітників у Маріуполі, з усією необхідною документацією, яка ретельно оформлювалася. Її створили жителі Слобідки – одного з міських районів, що знаходився в безпосередній близькості як від старого, так і від нового портів. Часто маріупольським стівадорам доводилося відстоювати свої інтереси в суді, оскільки агенти-перекладачі з іноземних суден їх часто обраховували. До того ж ці агенти, які були посередниками між капітанами іноземних кораблів і вантажниками, постійно підривали артільний бізнес, оскільки вважали за краще набирати некваліфікованих робітників для розвантаження або завантаження суден в навколишніх селах. Праця таких робітників була вкрай дешевою і їх можна було безкарно обраховувати.

Вантажники Маріупольського порту одними з перших в місті почали відстоювати свої права. Перші виступи портових робітників пройшли в серпні і вересні 1904 р. Вони були викликані важкими умовами праці та низькою оплатою. Порт призупинив роботу майже на півмісяця. Щоб не нести збитків, адміністрація порту пішла на поступки і погодилася підвищити портовим вантажникам зарплату [4].

У роки першої російської революції 1905 – 1907 рр. маріупольські портові робітники брали участь в ряді страйків. Перший з них проходив 21 – 24 березня 1905 р. У ньому брало участь понад 1000 осіб. Робота порту повністю зупинилася. Страйкуючі вимагали переглянути трудове законодавство, встановити 8-годинний робочий день, дозволити вільне створення робочих спілок і проведення робочих свят. Для наведення порядку влада викликала козацьку сотню зі станиці Алмазна, але вимоги страйкуючих все ж таки частково задовольнили. У другому страйку, який відбувся 20 квітня 1905 р., брало участь близько 500 робітників Маріупольського порту [5].

12 червня 1906 р. почався багатоденний страйк робітників Маріупольського порту, які вимагали підвищення заробітної плати [6]. 13 червня 1907 р. черговий страйк робітників Маріупольського порту був придушений військами [7].

Незважаючи на всі спроби захистити свої права, на початку 1910-х рр. умови праці портових робітників залишалися вкрай важкими: робочий день починався о шостій годині ранку і тривав 12 годин. Заробіток не перевищував 1 – 1,5 руб. на день. Праця жінок та підлітків оплачувався в два рази дешевше. За найменшу провину підрядники стягували з робочих різні штрафи і побори. Житлові умови були гнітючими: тісні і брудні бараки або землянки, в яких люди спали на підлозі [8].

Таким був перший досвід створення та діяльності профспілкової організації у Маріуполі.

Література

1. Лисовский М.Л. Мариупольский порт. Постройка и оборудование // Материалы для описания русских портов и история их сооружения.– С. – Петербург: Типография Министерства путей сообщения, 1896. – С. 20.

2. Портовые сведения // Приазовский край. – 1891. – 13 ноября.

3. Стивидор // Новый словарь иностранных слов. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/48080/стивидор

4. Гаврилюк А. Мариупольская таможня в действии. – Донецк: «Каштан», 2004. – С.114.

5. Гаврилюк А. Мариупольская таможня в действии. – Донецк: «Каштан», 2004. – С.115.

6. Мариупольский хронограф: 1905 год [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old-mariupol.com.ua/mariupolskij-xronograf-1905-god/>

7. Мариупольский хронограф: 1907 год [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old-mariupol.com.ua/mariupolskij-xronograf-1907-god/>

8. Конторович Н.Л. О частных ночлежках и сети ночлежно-продовольственных пунктов // Труды XI-го губернского съезда земских врачей и представителей земских учреждений Екатеринославской губернии 20 – 29 марта 1914. – Т. IV. – Екатеринослав, 1914. – С. 139.

УДК 001.814.001.33"157/164":271.5 (4-11)(043)

Папазова А. В.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історичних дисциплін

ІНФОРМАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ СКАРГ – ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Орден єзуїтів був провідником європейських цінностей в українські землі. Його діяльність, з одного боку, сприяла поширенню освіти в регіоні, а з іншого, внаслідок виконання завдань католицької церкви, певним чином призвела до релігійного конфлікту. Про це свідчать, у тому числі скарги населення регіону на діяльність єзуїтських школярів і домів – колегіумів і шкіл. Однак інформативні можливості скарг як джерел, які висвітлюють проблему, докладно не вивчені. Тому так важливо розглянути можливості цих документів для розкриття явищ і процесів, причин та наслідків подій в регіоні.

Мета публікації – проаналізувати інформативні можливості скарг – джерел з історії діяльності ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI – першій половині XVII ст.

Джерельну базу проблеми вивчало не так багато дослідників, а предметом спеціального вивчення зазначена тема майже зовсім не була. Є окремі поодинокі статті чи частини праць, що містять аналіз підгруп документів, до яких належать і скарги [1, с. 15-23; 2, с. 134-140; 3, с. 13-14; 4, с. 71; 5, с. 80; 6, с.116-118]. Проте скарги в них згадуються, переважно, лише для підтвердження думок дослідників з певної теми.

Найбільш численні скарги на єзуїтів і вихованців їхніх колегіумів із боку православного населення. Так, наприклад, школярі Львівської єзуїтської школи хапали учнів православних братських шкіл, віднімали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів**

01 лютого 2019 року

*За загальною редакцією
члена-кореспондента НАПН України, доктора політичних наук, професора,
К.В. Балабанова*

Маріуполь – 2019

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2019. – 262 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 6 від 28.01.2019)

Редакційна колегія:

Голова – Балабанов К.В., доктор політичних наук, професор

Члени редколегії: Булатова О.В., д.е.н., проф.; Безчотнікова С.В., д.філол.н., проф.; Задорожна-Княгницька Л.В., д. пед. н., доцент; Лисак В.Ф. д.і.н., проф.; Омельченко В.Я., д.е.н., проф.; Павленко О.Г., д.філол.н., доц.; Романцов В.М. д.і.н., проф.; Слющинський Б.В., д.соц.н., проф.; Толпежников Р.О., д.е.н., доц.; Чентуков Ю.І., д.е.н., проф.; Шепітько С.В., к.філол.н., проф.

Збірник містить матеріали XXI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 01 лютого 2019 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, літературознавства і культурології, філології, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

<i>Гільченко О.Л.</i> ПОЗИЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ ЩОДО ПРОЦЕСУ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	80
<i>Грідіна І.М.</i> «СІРА» ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ОСВІТЯНСЬКОЇ СФЕРИ У «СІРІЙ» ЗОНІ НА ДОНБАСІ.....	82
<i>Константинова Ю.В.</i> ПРОГРАМИ СПРИЯННЮ РОЗВИТКУ ЯК КЛЮЧОВИЙ НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКОГО ВЕКТОРУ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ.....	84
<i>Мендрін О.В.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ПІДХОДИ ДО ПЕРІОДИЗАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ.....	85
<i>Митрощенко В.І.</i> РОЛЬ ОСНОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ПРОВЕДЕННІ ВРЕХІТ.....	87
<i>Парлюк В.І.</i> АВСТРІЙСЬКА ПАРТІЯ СВОБОДИ - ЄВРОСКЕПТИКИ, ПОПУЛІСТИ АБО ЕКСТРЕМІСТИ?.....	88
<i>Пашина Н.П.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО КОНСОЛІДОВАНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ В УКРАЇНІ	91
<i>Ryabinin Y.</i> CHRONOLOGICAL ANALYSIS OF A. MERKEL'S ATTITUDE TOWARDS DONBASS CONFLICT.....	92
<i>Светлакова М.А.</i> ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЯК СКЛАДОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ.....	94
<i>Татай Е.О.</i> УТОЧНЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ У КОНТЕКСТІ ПІДХОДІВ РОЗУМІННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	96
<i>Трофименко А.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	99
<i>Трофименко М.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ».....	101

СЕКЦІЯ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. СУЧАСНЕ БАЧЕННЯ

<i>Алфьоров А.Д.</i> НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ПРОТЯГОМ БЕРЕЗНЯ – ТРАВНЯ 1917.....	104
<i>Веремєєва М.В.</i> ПЕРШИЙ КРОК У ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ СТУДЕНТІВ УРСР: ВСТУП ДО ВНЗ.....	106
<i>Волоніць В.С.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ МІСТА ОДЕСИ У ГОСПОДАРСЬКІЙ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.....	108
<i>Демченко А.В.</i> РІВЕНЬ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ, ЯК СКЛАДОВА ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ МЕТАЛУРГІВ УКРАЇНИ У 1893 – 1903 РР.	110
<i>Коробка В.М., Коробка Ю.В.</i> МАРІУПОЛЬ 1909: ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ ПЛЮС ЕЛЕКТРИФІКАЦІЯ МІСТА.....	111
<i>Мельник А.М.</i> ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ ЯК СКЛАДОВА ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ РОБІТНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ ЧОРНОЇ МЕТАЛУРГІЇ УКРАЇНИ (ПЕРША ПОЛОВИНА 1950-Х РР.).....	113
<i>Новікова С.В.</i> ПЕРША ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТНИКІВ МАРІУПОЛЯ	115
<i>Папазова А.В.</i> ІНФОРМАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ СКАРГ – ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРДЕНУ ЄЗУЇТІВ У СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ РЕГІОНІ В ОСТАННІЙ ТРЕТИНІ ХVІ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХVІІ СТ.	116

<i>Папац А.С.</i> НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ МАРІУПОЛЯ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	118
<i>Романцов В.М.</i> МАРІУПОЛЬСЬКІ БІЛЬШОВИКИ НА ШЛЯХУ ДО ЗБРОЙНОГО ПОВСТАННЯ (ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ 1917 Р.). ПОГЛЯД ЧЕРЕЗ СТОРІЧЧЯ.....	120
<i>Тарасов С.В.</i> Н. ПАВЛИЩЕВ О ПРИЧИНАХ НАЦІОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНОЇ ВОЙНИ ПОД ПЕРЕДВОДИТЕЛЬСТВОМ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО	122
<i>Шитік Н.Ф.</i> ВПЛИВ ГОЛОДОМОРУ 1946-1947 РР. НА ПРИРОДНИЙ ПРИРІСТ НАСЕЛЕННЯ ДОНЕЧЧИНИ ЗА ДАНИМИ ПОТОЧНОГО СТАТИСТИЧНОГО ОБЛІКУ	124

СЕКЦІЯ

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

<i>Батичко Г.І., Янковський С.В.</i> КРЕАТИВНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ У ТВОРЕННІ НОВОГО МІСЬКОГО ПРОСТОРУ В ІНДУСТРІАЛЬНОМУ МІСТІ РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ МУЗЕЮ ПРОСТО НЕБА «ОБЕРЕГИ УКРАЇНИ» В МАРІУПОЛІ.....	126
<i>Дабло Л.Г.</i> ТВОРЧІСТЬ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА КУЛЬТУРИ	127
<i>Кудлай В.О.</i> СПЕЦИФІКА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	128
<i>Манякіна О.С.</i> ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ В БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВАХ....	129
<i>Нікольченко Ю.М.</i> ОГЛЯД ДОКУМЕНТІВ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ФЕДОРОВА В УКРАЇНІ .	131
<i>Орехова С.Є.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	133
<i>Сивак О.А.</i> МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ.....	135

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ

<i>Іванець Т.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ БЮРОКРАТІЇ В СУЧАСНІЙ ЯПОНІЇ.....	136
<i>Пістелева Д.В.</i> ІДЕАЛИ І ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ.....	137
<i>Романцова Н.І.</i> УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ М. ГРУШЕВСЬКОГО В ОЦІНКАХ СУЧАСНИХ ІСТОРИКІВ	138
<i>Слющинський Б.В.</i> КОМУНІКАЦІЯ ЯК ВИМІР РІВНЯ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	140
<i>Цибулько О.С.</i> ПОНЯТТЯ ЛЮБОВІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	142

СЕКЦІЯ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЖУРНАЛІСТИКИ, РЕКЛАМИ ТА PR: КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД

<i>Андрєєва Н.В.</i> РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ РАДІОЖУРНАЛІСТІВ	144
<i>Брадов В.В.</i> КОНТЕНТ РИНКУ МЕДІА: ФАКТОРИ ВПЛИВУ	145
<i>Вялкова І.О.</i> ПРАВА ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВА ЛЮДИНИ І МЕДІА»	146